

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: כיבוד הורים

פרשת תולדות

בס"ד | גיליון מס' 155

כיצד מגש עוגות הפך להגנה מפגז הרסני?

ויתן לך... (כ"ז, כ"ח)

כאשר יעקב מוסר את נפשו למען כבוד אביו - הוא מסוגל להעניק תשובה הולמת לכוחו העוצמתי של עשיו, ולזכות בברכות כפי שראוי וצריך להיות!

הגילוי הזה מסעיר את הלב: לעשיו לא הגיעו הברכות, ממש לא. אבל לקחתן ממנו לא היה ניתן, רק בגלל שהיה לו את הכח העוצמתי של כיבוד אב, רק בגלל שהיה מכבד את אביו באופן נעלה כל כך, רק לכן היה עלול לזכות בברכות שלא מגיעות לו בכלל! ובכדי שיעקב יקבל את הברכות, הוא נדרש להשיב באותה מטבע של כיבוד אב, אך במדרגה שאינה פחותה ממסירות נפש למען אביו, כי רק כך יצליח להפוך את הקערה על פיה ולזכות בברכות המגיעות לו ביושר!

מדהים להבין ולהיווכח, כי למעשה כל מעלתו ויקרתו של העם היהודי עמדו אז על כף המאזניים. אילו לא היתה ליעקב זכות של כיבוד הורים במסירות נפש - הוא לא היה יכול ליטול את הברכות מידי עשיו. כלומר, כל מה שהעם היהודי הנבחר זכה בו, כל ברכות השמים והארץ אותן קיבלנו במתנה, כל יוקרתנו ועוצמתנו לדורי דורות

- הכל בזכות אותו כיבוד אב במסירות נפש של יעקב אבינו, לולא כיבוד אב זה - לא היינו זוכים!

מתברר, כי כיבוד ההורים הוא כרטיס לוטו של ממש. גם כשאדם אינו זכאי, גם כשלא מגיע לו, למרות זאת - בכח כיבוד ההורים זוכה המכבד לשפע ואושר יותר מהראוי לו, לזכותו בברכות השמים והארץ גם יחד!

הבה נתבונן ונפנים את המסר. ככל שנכבד יותר את ההורים, ככל שנפעל כדי להוקירם, ככל שנרבה מעש ונכביר פעלים למען כבוד הורינו, ככל שננהג בהם בכבוד - כך אנו פותחים לעצמנו את שערי הברכה לדורות קדימה. ככל שנמסור את הנפש, ממש כך, למען הורינו, ככל שנרבה לכבדם עם כל הלב, ככל שנתקשר יותר, נבקר יותר, נפעל יותר למענם ונעשה הכל לכבודם - כך נבטיח לעצמנו חיי שפע ואושר, ברכה והצלחה לנו ולדורותינו אחרינו!

ביקור תחת אש

היה זה בשנת תש"ח, בעיצומם של ימי המלחמות והקרבנות בין היהודים לישמעאלים בארץ. כראש ישיבת בעלזא בירושלים, כיהן באותה עת הגאון רבי משה שובקצ'צ"ל. הוא היה דמות מופת של התמדת התורה ועמלה ביגיעה, לוח הזמנים שלו היה מוקפד וגדוש בסדרי לימוד, ולצידם היה סעיף אחד בסדר יומו, עליו שמר מכל משמר:

מדי ערב, בקיץ כבחורף, בזמני עומס כבזמני שגרה, בתחילת שנה כבסופה - היה רבי משה עולה לבקר בבית אמו המבוגרת. היה משאיר מאחוריו את הישיבה הקדושה ועיסוקיו החשובים בה, ועולה לבית אמו לביקור יומי קבוע, להרנין את ליבה ולשמח את נפשה. בעד כל הון שבעולם לא ויתר על ביקורו זה,

הרגע הדרמטי והמשפיע בו הפכנו למעשה לעם מבורך, מתחולל בפרשת השבוע הנוכחי. זהו הרגע בו כח הברכות וההשפעות שהקדוש ברוך הוא העניק לאברהם אבינו, עבר ממנו ליעקב אבינו, ובפרשת שבוע זה יצחק אבינו מעביר את כח הברכה האלוהית ליעקב, אשר כולנו צאצאיו ונהנים מברכותו. 'ויתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ...' - אומר יצחק, ובכך הוא מעניק את ההשפעות והברכות ליעקב וצאצאיו, כשהוא מסיים במילים ברורות: 'אורריך ארור ומברכריך ברוך!'

לרגע ההכרעה הדרמטי הזה, בו יעקב אבינו נוטל את הברכות בתחבולה נועזת מעשיו אחיו, קדמה מלחמה של ממש. יצחק אבינו התכוון להעניק את כח הברכות לעשיו ולזרעו אחריו, אך כשרבקה שומעת זאת היא נחרדת, מבינה את המשמעות ההרסנית לעם ישראל אם עשיו יקבל את הברכות. לכן היא מתכננת אסטרטגיה נועזת, תוך מסירות נפשה ונפש בנה יעקב, כדי להקדים את עשיו ולזכות בברכות יצחק.

יום של מתח וחרדה, תוך מלחמה נגד השעון, עובר על האוהל הקטן של יצחק ורבקה. כשעשיו בשדה ומנסה לצוד ציד, רבקה ויעקב עסוקים בתוכנית הסודית: הבאת גדיי עיזים, שחיטתם והכנתם לאכילה. אחר כך יעקב מתתפש לאדם שעיר, וגם מעלה את החשש אם חלילה יצחק יגלה את הדבר ויקלל במקום לברך. לבסוף, יעקב מצליח להקדים את עשיו בהבאת המטעמים לפניו. בתום שעות של דאגה ומתיחות, יצחק מעניק ליעקב את הברכות, ולו ולזרעו אחריו, לכולנו!

כל הסיפור הזה מעלה תמיהה אחת, גדולה ועוצמתית, נוקבת ועמוקה: הרי לכולם ברור כי עשיו היה רשע מרושע, ואילו יעקב איש צדיק. לכולם ברור כי רצון ה' הוא שיעקב יקבל את הברכות, כפי שראוי וכפי שאכן קרה. אם כן, מדוע כדי לעשות זאת נדרשה אסטרטגיה כה מורכבת ומסוכנת?! וכי היה חשש שהברכות לא יגיעו ליעדם הנכון?! מדוע נדרש מהלך כה מסובך ועתיר סיכונים כדי שהזכאי בברכות - אכן יקבל אותן?! למה נדרש יעקב לסכן את חייו ממש כדי לזכות בברכות?!

השאלות הנוקבות הללו, מובילות לגילוי מרגש הנחשף בדברי ה'חידושי הרי"ם ז"ע: לעשיו היה כח אדיר, כח שאין חזק ממנו. כוחו של עשיו הוא בכך שכיבד את אביו. כיבוד אב הוא כח עוצמתי כל כך, עד שאי אפשר לעמוד בפניו. מכח עוצמת כיבוד אביו, היה יכול עשיו לזכות בברכות שאינן מגיעות לו, לקבל את הברכות למרות שאינו ראוי להן - רק בגלל שהוא כיבד הורים!

מול הנשק העוצמתי הזה של עשיו, שלפה רבקה את אותו נשק. היא ביקשה מיעקב להסתכן ממש, לשים את נפשו בכפו בהגישו לאביו את המזון שהכינה. רק

ברגעים האחרונים בחיים...

היה זה בימי האחרונים של הרה"ג רבי מרדכי וולדמן זצ"ל, מנהל ישיבת 'בית דוד' במאנסי. הוא כבר שכב במיטה חלוש ונטול כח, המחלות הקשות וייסורי הגוף שפקדוהו כבר הכריעו את גופו המיוסר, אך רוחו עוד נותרה איתנה...

בקול חלוש ורפה, ביקש שיביאו אליו שלושה יהודים כשרים. דבר חשוב לו לעשות עימם. בני משפחתו ומקורביו התפלאו מאוד: 'מדוע הוא מבקש שלושה יהודים שיסורו למענו? מה כל כך דחוף בדיוק עכשיו, כשהוא שוכב על ערש דווי?'

פליאתם גברה עוד יותר, כשהסביר להם את הסיבה: 'אני חפץ לערוך התרת נדרים...'. אמר בקצרה, והותירם תמהים ומבולבלים. התרת נדרים? היום? עכשיו? לא ערב ראש השנה ולא ערב יום כיפור עכשיו. הוא כלל לא מסוגל לקום ממיטתו ולעשות משהו, לא לקיים נדר ולא לחרוג מנדר. למה הוא זקוק להתרת נדרים עכשיו?'

ובכל זאת, רצונו של אדם הוא כבודו, ועד מהרה הגיעו לפניו שלושה יהודים. 'שמעו נא רבותי דיינים מומחים', לחש להם רבי מרדכי, 'נוהג אני להתקשר לאמי מדי יום לדרוש בשלומה, ובכדי לייקר ולהעריך את המצוה - נהגתי ללבוש בגדי שבת כשהתקשרתי אליה. עתה, עם כובד מחלתי, אינני מסוגל להתלבש בגדי שבת לשיחת הטלפון היומית הזו. מבקש אני להתיי את הנדר, כדי שאוכל להתקשר לאמי מבלי ללבוש בגדי שבת!'

וכל העם רואים, שומעים ומבינים מדבריו שהובאו בספר 'למען יאריכון ימין': כיבוד ההורים אינו רק שיחת הטלפון, זה כל האווירה מסביב. בגדי השבת שלבש רבי מרדכי בכל עת שהתקשר, ונעודו לשמור על ערך ויוקר המצוה בעיניו, למען יתקשר להוריו מתוך התרגשות, מתוך ציפיה, בתחושה עילאית וטובה. הבה נזכור זאת, ונכבד את הורינו עם כל הלב, בשמחה, בהתרגשות, מתוך סיפוק ואושר. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו זוכים לכבד הורים!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אראלי)

עבור כל מטרה חשובה לא ביטל את הביקור היומי. אחת היא לו - ביקור מדי ערב אצל אמו, זה הכי חשוב!

גם בימי המלחמה הנוראיים שעברו על ירושלים הנצורה, גם כשפגזים התעופפו מכל עבר ואנשים מיעטו לבקר בחוצות, לא נסוג רבי משה ממנהגו זה. פגזים שרקו סביבו בעוז, פצצות נפלו ברחובות בהם עבר בדרכו, אך דבר לא הניא אותו מכיבוד אמו בביקורו היומי במעונה. מדי יום ביומו, למרות הסכנה והחרדה, הוסיף לצאת ולבקר בבית אמו, בכל מחיר שבעולם!

באחד הימים בעיצומה של המלחמה, שהה רבי משה בבית אמו כדרכו, וכשביקש לצאת - קירב את אוזנו לחלון הבית לוודא שאינו שומע קול שריקת פגז. כחש שהמצב שליו ורגוע, קם לצאת מן הבית, ואז שאלה אותו אמו: 'לאן אתה ממחר היום, בני יקירי? הרי עוד לא טעמת מהעוגות הטעימות שהכנתי במיוחד עבורך?'

רבי משה הביט בשעון ובמגש העוגות שעל השולחן, ומלחמה התחוללה בלבו. מצד אחד, הוא יכול בהחלט להסתדר בלי העוגות הללו, וסדר יומו המוקפד זועק לו להמשיך ליעד הבא, כי הוא ממחר. מצד שני, הרי אמו עומדת לפניו ומבקשת שיטעם מהעוגות, הוא יודע שהדבר ישמח את ליבה אם יתעכב עוד קצת, יטעם משהו, וגם יחמיא לה על העוגות הנפלאות. מה עושים עכשיו?

חולפות שניה או שתיים של התלבטות, ואז מכריע רבי משה בגבורה: כבוד אמו עדיף. סדר היום יכול להמתין, המשימות הדחופות לא בוטלות לעכשיו, הכל יכול לחכות. קעת הוא בבית אמו ומרוכז בתפקידו האחד והיחיד: לכבד את אמו!

שניה לאחר קבלת ההחלטה, נשמע לפתע קול פיצוץ עז, שהחריד את השכונה כולה

בו!

פגז ענק והרסני, נחת על מפתח דלת בית הוריו, בקול רעש עוצמתי ומחריד. ענן אבק היתמר צמוד לדלת הבית, ור' משה ואמו נפלו המומים, כאמובנים, על מקומם. רק אחרי כמה רגעי התאוששות הצליח רבי משה לקום מהכסא, ולצאת לבחון את מימדי ההרס...

הוא מביט החוצה, ומגלה כי גרם המדרגות בו היה אמור לרדת באותן שניות גורליות - התפרק לרסיסים, נהרס ונחרב עד היסוד. שיירי הפגז עוד העלו עשן סמיך, רסיסי התפורו לכל עבר. 'נס!' - שאג ר' משה בהודאה עמוקה לבורא עולם, 'נס שלא יאומני!'

דקות ארוכות עמד ובחן את ההרס הרב שגרם הפגז, והבין כי לו היה ממחר לדרכו ולא נותר בבית אמו כבקשתה - היתה גופתו פזורה בין חלקי הרסיסים רח"ל. באותן שניות גורליות בהן קיבלת את ההחלטה הנכונה, עשה הפגז את דרכו הישר אל המקום אליו היו מועדות רגליו, ולו היה יוצא את דלת הבית - כי אז מי יודע אם היה ניתן עוד להצילו...

את סיפור נס הצלתו האישי, היה רבי משה מרבה לספר לתלמידיו, למען יידעו ויבינו עד כמה גדול כוחו של כיבוד ההורים, המצוה שהגנה עליו והצילה את חייו. תלמידו, הרה"ג רבי ישראל חיים אושרי שליט"א ששמע ממנו את הדברים לאשורם, סיפר את הסיפור בשמו למען נדע ונבין:

נכון, כולנו עסוקים, טרודים במגוון משימות, לחלקנו יש כבר משפחות ברוכות, ואיש איש שקוע במעשיו ובמשימותיו. למרות כל זאת, חשוב לזכור את הזכות והחובה לעלות לביקור בבית ההורים, גם אם זה לוקח זמן, גם אם זה דורש מאמץ, למרות שזה נוטל נתח מסדר היום שלנו.

ביקור בבית ההורים, הוא שעת פז של הוקרה נלבבת, על השעות, הימים והלילות שהקדישו לנו הורינו מהרגע שנולדנו ועד לרגע הנוכחי. יש מאיתנו שיכולים לעשות זאת מדי יום, אולי מדי שבוע, אולי מדי כמה שבועות - לפי המרחק, הפנאי והיכולת. אך חשוב שלא נשכח מהמשימה החשובה הזו, ואם אנו נורא עסוקים - נראה לנגד עינינו את תמונתו של רבי משה רץ בין הפצצות והפגזים לבקר את אמו במסירות נפש, ודווקא הזכות הזו היא שעמדה לו והגנה על חייו!

כל מה שאנו צריכים, הוא להקדיש מעט זמן ותשומת לב. זה חשוב וגם מאוד כדאי - כי כיבוד ההורים הוא מטריית הגנה, שכפ"ץ עוצמתי. בביקור אחד או אפילו בשיחת טלפון נעימה, ניתן לחסוך הרבה דאגה וטרחה, כי שערי שמים נפתחים למכבד את הוריו. וככל שגובה הכיבוד הוריים, נקדיש מזמננו, נעניק מתשומת הלב שלנו - כך נזכה כי בורא עולם יעניק לנו מטובו שפע ברכה והצלחה!

המחלה שנמוגה מאליה...

על אם הדרך המובילה לבני ברק, עיר קטנה למדי באותם ימים, נראה משתרך רכב ישן ומקרטי. נהג הרכב, יהודי בשנות העשרים לחייו בשם ר' פנחס, נהג בזהירות למרות עננת הדאגה שכיסתה את פניו. לפני תקופת מה, גילו הרופאים כי מחלה קשה מקננת בגופו, חייו בסכנה של ממש. ר' פנחס שמע את הבשורה בצער רב ובדאגה עמוקה, הן הוא עוד צעיר לימים, משפחה בת כמה נפשות בביתו, ולפתע - שוד ושבר!

לנוכח זאת, החליט ר' פנחס כי תחילה יקיים את דברי חז"ל שיעצו לחולה ללכת אצל חכם שיבקש עליו רחמים, וביקש לנסוע אל ה'חזון איש' זצ"ל. באותם ימים, ההגעה בתחבורה היציבורית היתה מורכבת ומסוכנת, ושכירת רכב - אפילו ישן ומקרטי - עלתה 5 לירות, סכום לא מבוטל. לפיכך, חסך ר' פנחס פרוטה לפרוטה, ביקש את עזרת שכניו וידידיו וגם לווח כמה חצאי לירות משכנים - הכל כדי להגיע לחמש הלירות הדרושות למסע לבני ברק, אל ה'חזון איש'.

בשעת ערב מוקדמת, נרגש ודרוך, נקש ר' פנחס בדלת ביתו של ה'חזון איש'. בברכיים כושלות נכנס אל הבית הקטן, והחל מתנה את צרתו בפני רבן של ישראל. הוא סיפר על גילו הצעיר, המשפחה האהובה שלו, החיים שעוד לפניו - ולפתע פרץ בבכי כשציטט את הבשורה הנוראה שבפי הרופאים על המחלה הקשה, על החרב החדה המתהפכת על צווארו...

ה'חזון איש' האזין לו בקשב, ומליבו נעקרה אנחה. אכן, צרה קשה היא זו, מחלה נוראה ואומללה שפקדה את היהודי הצעיר. לפתע, כמו התעורר משרעפיו, הרים את עיניו הטובות ושאל את ר' פנחס: 'אמור נא לי, האם אביך או אימך, ואולי שניהם, עדיין בחיים?'

ר' פנחס הופתע מהשאלה, שנראתה ככלל לא נוגעת לעצם הענין לשמו טרח כה רבות כדי להגיע עד הנה. אחרי רגע של מבוכה קלה השיב בקצרה: 'אכן, ברוך השם, שני הוריי בחיים, עד מאה ועשרים!'

'אמור נא לי, שב ה'חזון איש' ושאל, 'כמה עלה לך להגיע אליי?' - ר' פנחס נדהם מהשאלה, אך התשובה היתה שגורה על לשונו: 'חמש לירות עלה לי, ועוד הרבה טרחה ומאמץ, הכל כדי להגיע לכבוד הרב ולקבל את ברכתו ועצתו לנוכח הצרה הנוראה שהתרגשה עליי...' - ניסה 'להזכיר' את הנושא...

'מתי לאחרונה עשית משהו עבור הוריי, בעלות לירה בודדת ויחידה?' - שאל ה'חזון איש' שוב. לנוכח השאלה הזו, שתק ר' פנחס בבושה ובמבוכה. אכן כן, מי יודע מתי בפעם האחרונה השקיע בלעשות נחת רוח להוריו, לא לירה אחת ולא מחציתה, לא הרבה מאמץ וגם לא מעט...

נענה ה'חזון איש' ואמר משפט מטלטל, שכדאי שכולנו נזכור כל העת: 'הלא כתוב בתורה 'כבד את אביך ואת אמך... למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך'. בורא עולם! אמור לכל יהודי: רוצה להאריך ימים? רוצה חיים טובים ומאושרים? בבקשה, קח! כבד את הוריי, ואני מבטיחך אריכות ימים ושנות חיים טובים ומאושרים. בריאים ושמחים. האין הבטחה זו שווה יותר מכל? האם יש משהו גדול מהבטחה כה ברורה של בורא עולם?'

ר' פנחס הנהן בראשו ושתק, וה'חזון איש' המשיך: 'טרחת כה רבות להגיע עד אליי. שילמת הון, התאמצת במאוד. כל זאת כדי להגיע לכאן, לבקש את ברכת. כשאתה יוצא לדרך, אינך יודע אם אקבל אותך אם לא, אולי אני לא בבית, ואולי חלש. וגם אם אקבל אותך, כל מה שאני יכול לעשות זה לברך, ולקוות שהברכה תשפיע...'

מנגד, הקדוש ברוך הוא עומד ומבטיח, מילים ברורות וחדות: תכבד את ההורים שלך, ואני מאריך את ימיי. אני דואג לך לשנים ארוכות וטובות, דואג לבריאות שלך, מסדר את האושר בחיים שלך. מה לך בא אליי, מתאמץ כה הרבה, כשחיך, איכות חיך, אושר חיך והברכה בחיך, מצויים בהישג ירך במרחק כמה רחובות מביתך? תמיהני על מאמצייך הרבים לבוא לחלות את פניי, כשברכתך מובטחת בבית הוריי, בחותמו של בורא עולם!'

ה'חזון איש' לחץ את ידו בחום ונפרד ממנו בברכה לבבית. ר' פנחס יצא המום ונסער, ולכל אורך הדרך לביתו לא פסק מלהרהר בדברים, מרגיש כי קיבל מסר לחיים, הוראה נוקבת אך באותה מידה מתנה יקרת ערך. עוד באותו יום רכש מתנה קטנה להוריו, ועלה לבקרם תוך הקדשת זמן ותשומת לב לצרכיהם, לשמחם, לעשות להם טוב על הלב. מאז אותו יום קיבל על עצמו על עצמו להקפיד ביותר על כיבוד הוריו, לעשות הכל כדי לכבדם ולהוקירם, להעריכם ולפעול למענם.

ואת סיפורו זה, סיפר ר' פנחס לכ"ק האדמו"ר מטאלנא שליט"א, בהיותו כבר יהודי זקן ושבע ימים. כיום הוא בן למעלה מתשעים, עודו חי וקיים, בריא וחייכן. המחלה האיומה שריחפה מעל ראשו חלפה כרוח נושבת, כיבוד ההורים הביא לו חיים חדשים ומאושרים, ממש כמו הבטחת התורה!

ולא בא סיפור זה אלא ללמדנו: יהודים הנתונים בצרה, מרבים לפעול בסגולות ובתפילות, מנסים להעביר את רוע הגזירה בכל דרך אפשרית. יש כאלה העורכים סגולות, תפילות במקומות ייחודיים, מבקשים ברכות צדיקים, ועוד ועוד, ובוודאי כולם אהובים וברורים.

אבל יש לנו עוד משהו, חזק ועוצמתי פי כמה, הבטחה של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו: כיבוד הורים מאריך ימים, לא אריכות ימים בלבד - אלא מתוך טוב וחסד, חיים איכותיים מלאי שמחת חיים, חיים מאושרים ומבורכים. הבה נתאמץ יותר בכיבוד הורינו, בעשיה למענם, בלשמח את ליבם, נשתדל לבקרם בכל הזדמנות, נתקשר כל אימת שנוכל, נתמסר אליהם בכל בקשה. הקדוש ברוך הוא מבטיח לנו איכות ימים בטוב ובנעימים, היש הבטחה כדאית מזו?